

MILLEKS EESTI LASTEAED? MILLEKS EESTI KEEL?

Eesti lasteaia tähtsus on kindlalt seoses eesti keele õpetamisega, seega katsuksin vastata esiteks küsimusele: "Milleks eesti keel?"

Jättes kõrvale eesti keele edasikandmise ja säilitamise tähtsuse, mis peaks olema iseenesest küllaldane põhjus - õieti iga eestlase kohustus, püüaksin lisada mõned üldjoonelised põhjused, miks peak-
sime omi lapsi üles kasvatama kaksikkeelsetena.

Esimese viie-kuue eluaasta jooksul õpib laps kiiremini ja rohkem kui kunagi hiljem elus. Ta alustab õpinguid kõige viie meelega kaudu otse hällis. Kasvades läbib laps arengujärke mil üht või teist teadmist on kergem omandada kui kunagi varem või hiljem elus. Lapse õppimine esimese viie-kuue eluaasta jooksul on väga mitmekülgne - mootor-arengust, keele, lugemise, matemaatika ja muude teaduste valdkondadeni välja. Lapse järjekindlat arenemist ja kasvamist ühest ajajärgust teise on aga võimalik mõjutada, suurendades intelligentsi taset sageli niipalju, et aeglase arenguga laps võib kasvada täielikult normaalsuse piirides, jne. (Montessori). Selleks on vaja õhutada ja lubada lapsel õppimist igakülgsest rikkas ümbruses. Laps tahab õppida. Ta ei mängi - ta õpib mängu teel.

Seega on lapse esimestel eluaastatel kõige tähtsam õpetaja lapsevanem, kes varustab last rikka, stimuleeriva ümbrusega, juhtides teda tundma häämeelt ja naudingut õppimisest ning saavutustest. On raske olla lapsevanem, veel raskem õpetaja ja lapsevanem. Eriti kuna lapsed ei käi mingi reegli järel vaid iga laps on erinev. Samuti ei sünni ükski laps kaasas õpetus, kuidas tema võimeid kõige paremini arendada. Ometi on meil, mitut keelt kõnelevatel lastevanematel üks tähtis

võimalus oma lapse intelligentsi tõstmiseks - see võimalus on oma last üles kasvatada kaksikkeelsena. Keel on väga lähedalt seotud mõttemaailmaga - mõned teooriad väidavad koguni, et keel ja mõttemaailm on sünonüümsed. Keskmiselt on kaksikkeelse lapse mõttevõime arenenud esimese kümne eluaasta jooksul vähemalt kaks aastat ette ühekeelse lapse mõttevõimest.

Et laps on võimeline omandama kahte või kolme keelt kõige kergemini oma esimese viie-kuue eluaasta vältel ja mitte kunagi hiljem elus, tuleneb lapse peaaju plastilisusest. Esimestel eluaastatel peaaju formuleerib keele põhiühikud (komplitseeritud närvirakkude registri) kuulmise ja kordamise teel. Need närvirakkude põhiühikud ühinevad teiste närvirakkudega, mis on seoses mootor-tegevuse, mõtte- ja teiste intelligentsi funktsioonidega. Hiljem kasutab inimene keele põhiühikuid sõnatagavara kiireks laiendamiseks ja võõrkeelte õppimiseks. Kui õppida mitut keelt esimese kuue aasta vältel, on võimalik õppida keeli emakeele metoodika kaudu - arendades peaajus keele põhiühikuid vastavalt igale keelele. Kuigi peaaju teenindab kahte, kolme või isegi enam keeli, ei ole tõendit, et keele mehhanism oleks anatoomiliselt eraldatud. Praegune arvamus on, et noorelt omandatud refleks keerab või lülitab kõiku ühe või teise keele tarviduse järele. Võõrkeele õppimine hilisemas elus, peale kümnendat eluaastat, mõnel varem, mõnel hiljem, on liiga hilja, et sellist refleksi omandada. Siis tuleb keelt õppida tõlkimise meetodiga, ehitades uue keele reegleid algselt õpitud keele põhiühikutele. Dr. Penfield Candast, pooldab igal juhul võõrkeele õpetamist noorelt, isegi kui laps seda hiljem ei kasuta, kuna see võimaldab peaajul soetada rohkem keelte põhiühikuid, millel hiljem ehitada võõrkeelte häälikuid ja vormeleid. Ühesõnaga, kui tahame oma lapsele eluteele kaasa anda "kallimat kui kullakoormat" (Kalevipoeg), siis kasvatame teda kaksikkeelsena.

Olen linnulennuliselt pöödnud juhtida tähelepanu kaksikkeelsuse tähtsusele lapse arengus. Mis on aga EESTI LASTEAIJA tähtsus?

Lapse varajast arengut silmas pidades, soovivad eriteadlased koolieelikuid viia eel-lasteaegadesse juba 3 aastaselt, või isegi varem. On kerge panna laps kodu ligidal erakooli, kus ta saab maksimaalselt kasutada arengukohaseid õppevahendeid eriala õpetajate juhtimisel. Mõnedes õpetatakse ka pisut võõrkeelt, parematel on vast isegi kirjutusmasinad ja kompuuterid lugemise õppimiseks, jne. Eesti lasteaed ei saa siin võistelda juba piiratud aja tõttu - paljudes keskustes toimub koolitöö vaid kord nädalas - New Yorgis näiteks ainult 18 päeva aastas. Ei saa tulla kõne alla eesti keele õpetamine väljaspool kodu, kui laps viibib keele mõjupiirkonnas vaid mõned tunnid nädalas. Keelt peab kuulma järjekindlalt, vähemalt teatud aja päevast, võimalikult sama isiku poolt räägitult, et soodustada keeli eraldava refleksi omandamist peaaegu. Kohaliku maa keelt kuuleb laps varakult enese ümber, raadios, T-V's, õues. Eesti keele järjekindel kasutamine langeb siin kindlalt kodule. Ometi on kaksikkeelse lapse kasvatmine ilma eesti lasteaiata nagu ü h e s t j a l a s t l o m p a m i n e. E e s t i l a s t e a i a t ä h t s u s kaksikkeelse lapse arengus on ü l e t a m a t u . Lapse keeleoskus ja sõnatagavara areneb kõige suuremal määral 3 ja 6 eluaasta vahel. Samuti langeb sellesse ajavahemikku lugemaõppimise valmidus. Esiteks seiseneb eesti lasteaia tähtsus rikka, stimuleeriva ümbruse loomises lapse sõnatagavara mitmekülgselt laiendamiseks. Teiseks loob eesti lasteaed emotionaalselt terve õhkkonna lapse psühholoogiliseks arenguks, võimaldades tal kuuluda ühiskonda ilma, et laps peaks tundma end ainukese erandina ümbruskonnas. Kolmandaks annab eesti lasteaed lapsele võimaluse kasutada eesti keelt omasugustega

ja moodsa

Eesti lasteaia töö tuleb viia niivõrd professionaalsele tasemele kui võimalik. Aja piiratuse tõttu peab peaarõhk jääma keele arendamisele, vastavalt lapse arengu-
list külge silmas pidades. On tähtis, et lasteaias valitseb hää eesti keel, sest selles eas õpib laps kuulmise ja kordamise teel. Kuna 3-5 aastaste laste tähelepanu võime on sageli lühike ja tuleb moodustada väiksemaid tegevusgrupe, vajab lasteaed rohkelt abi-
õpetajaid. Lasteaia õppekava peab võimaldama lapsel maksimaalse eesti keele sõnatagavara õppimise, et ta oleks võimeline vabalt oma mõtteid ja igapäevase elu nähteid väljendama ladusas eesti keeles. On eriti tähtis, et lasteaias leiduks raamatuid mida vanemad ka kodudes saaksid kasutada ja mis oleks lapse-ja ajakohased. Laps loeb ja kuulab meelsamini kuidas tekib päev ja õõ, lehed puul, veest jää, jne. kui muinasjutte. (Kuigi muinasjuttudelgi on oma koht). Ei ole põhjust karta, et mõned jutud on lapsele n.õ. üle pea. Kui laps ei ole veel valmis teatud asju omandama, sureb ta lihtsalt aju ja keeldub õppimast. (Dr. Jack Forbes- Purdue University) Ka talletab ja saab laps aru rohkematest sõnadest ja mõistetest kui arvame, kuigi ta neid alles hiljem kasutama hakkab.

Eesti lasteaed peab andma põhialused lugemiseks. Foneetilise tehnikaga on laps lugema õppimiseks võimeline üsna noorelt -(Montessori). Eesti keel on selleks teretulnud. Hiljem kannab laps lugemisõkuse kergelt üle teistesse keeltesse. Juba kolme aastaselt tuleb hakata last juhtima intensiivselt lugemisvalmiduse suunas.

Päris tegeliku lasteaia töö juurde on võimatu pöörduda selle lühikese aja vältel. Vajaksime selleks seminari kus oleks võimalik vahetada ideesid ja kogemusi, ning pealegi oleneb lasteaia töö kooskõimise sagedusest. Mida iga lasteaed aga vajab on ajakohaseid õppevahendeid,

raamtuid ja materjale ning loovaid õpetajaid. Eesti lasteaed peab olema kohaks kuhu laps tahab tulla - õppima. Eesti lasteaia peatähendus on koduga käsikäes võimaldada lapsel rikka sõnatagavara ja lugemisoskuse omandamine, mis arendab tema mõttemaailma, annab talle iseteadvust ja uhkust kuuluda eesti ühiskonda ning hõlbustab võõrkeelte õppimist hiljem. Suurem osa lasteaia kasvandike siirdub edasi eesti kooli - vähe on neid kes tulevad eesti kooli peale kuuendat eluaastat ja on võimelised sammu pidama lasteaia kasvandikega.

Ilma eesti lasteaiata ei ole meil varsti ka eesti koole ega noori kes end eesti keeles väljendada oskavad.

B I B L I O G R A A F I A

- Beck, Joan, "How to Raise A Brighter Child" - The case of early learning. Trident Press, New York 1967.
- Forbes, Jack e. "Mathematical Skills Development for Pre-School Children" Chicago, Systems for Education, Inc. 1965.
- Penfield, Wilder
and Lamar Roberts
"Speech and Brain Mechanics" Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1959.
- Vygotsky, L.S. "Thought & Language, ed. and trans. by Eugenia Heinfman and Gertrude Vakor. Cambridge, Mass. The M.I.T. Press, 1968.